D. SIGISMUNDI SCHMIEDERI,
Academ. Carolino-Imperial. Naturæ Curioſorum
Socii, & Practici Lommacenſis,

SCHEDIASMA

Curioſum Pathologico-Medicum
De
POLYPO OESOPHAGI VERMIFORMI RARISSIMO,
â
Quotidiano Pulveris ſternutatorii Hiſpanici, vulgò
Spaniol/ abuſu progenito,
cum figuris æneis.

DELITII
Apud CHRISTIANUM VOGELGESANGIUM, Typogr.
M DCC XVII.

J. J.

PROOEMIUM.

Er varios caſus, per tot diſcrimina rerum, eripimur terris. Omnes unum hanc in vitam habemus ingreſſum, diverſum verò atque varium ex iſta egreſſum. Omnes una manet mors, ſed mille dantur viæ, per quas ad eam mortales ducuntur. Mille pereundi toto obveniunt die modi, & iisdem ſæpiùs illum gelida abripit & ſuffocat aqua, aut inſani maris abſorbent fluctus; iſtum immanis dilania fera ac miſerè diſcerpit; huïc exitio palea exiſtit futilis, vel alia res vilisſima nulliusque momenti; illi inſperatò vitæ terminum abbreviat herba lethifera aut culex

abjectus; isti nullius pretii acicula mortem inopinato affert: hunc porro terribile prosternit fulmen; illum domus vel murus conquassat corruens, aut terra dehiscens magno cum ejulatu ad inferiora trudit; istum latrones in via trucidant crudeles, miserandumque post se reliquentes spectaculum: huic vitæ filum tacitè dissuit fucosa & improba *Venus*; illi ignem vitalem extinguit immoderatus *Bacchus*; isti saliens sub inexsaturabili pectore flamma, *ira* nempe æstuans atque memor, cito affert interitum. Multos interimunt morbi chronici; multos acuti; multos denique leves initio, imo pro levissimis habiti, morbi omnem præter spem atque expectationem, viventium numero exturbant exterminant atque ejiciunt. Adeo perpauci, imo paucissimi, naturali moriuntur morte! Qualia multiformis vitæ humanæ exitus exempla suo in *Theatro Tragico* Dn. *Adami*, dictus *Misander*, copiosè congessit, omnibusque securè viventibus ob oculos pensitanda posuit. Quibus jure meritoque annumerandus venit præsens casus, oppido curiosus ac rarus, cujus sequentem in modum se habet.

Historia Morbi.

Caupo quidam in pago Poßevvitz prope Pirnaviam, Johann-Gottfr. Große, vir annum 43 agens, temperamento sanguineo-phlegmatico, habituque ad cacochymiam admodum proclivi, ac sat notabili corporis mole gaudens, mirumque in

mo

modum pulveris sternutatorii Hispanici, vulgo Spaniol/ *deliciis effascinatus, anno 1714 circa tempus vernale dolorem qvendam urentem, a nimia dicti pulveris aliquando facta per nares attractione, in medio œsophagi persensit, inopinatoque non ita multo post deglutitionem nonnihil animadvertit impeditam. Quamobrem, auxilium quærens, Medicum quendam convenit, & de dolore, nunc quidem sopito, at in deglutitionis impedimentum mutato, queritur, cujus affectus causam in pituitosa quadam ac viscida materia, interioribus œsophagi partibus adhærescente, Medicus ponens, convenientia pro ista incidenda, resolvenda atque educenda, ægro præscribit remedia, irrito tamen successu maloque in dies indiesque adhuc ingravescente, Hinc æger nihil levaminis percipiens ad alium se confert, ejusve opem implorat, simulque affectus causam, infra suo loco paulo specialiùs reddendam, sibi probabilem, ipsi refert, quam verò hic flocci æstimans, aliamquè subesse asserens, ægro remedia, pro, nescio quo, acido, spasmodicam hanc fibrillarum affectionem generante, corrigendo atque eliminando, equidem exhibet; at iterum absque successu sperato. Nullum igitur secunda vice effectum salutarem, hactenus tam anxiè exoptatum, æger observans, in auxilium rursum vocat alium, & quidem medicastrum rusticum, qui, prioris vestigia legens, pituitosam acremvè materiam genuina ac verissimam hujus impeditæ deglutitionis liberioris existere causam, pariter pro re certissima asserit, certo citoque, ut impudens id hominum genus, gravi animadversione utique dignum, solet, impedimentum hoc sese ablaturum, deglutitionemque liberiorem redditurum, cer-*

tissimè pollicetur. Varia hinc ægro porrigit, quorum usus, insignis licèt pituitæ copia fuerit educta, planè denuo fuit inanis atque nullus, cum ne minima levaminis cujusdam pars ægro inde fuerit allata. Deserens ergo & hujus hominis vani medelam æger, naturæ & tempori sese tantùm committere animum induit, sponteque sua forsan hoc malum iterum cessaturum firmiter sperat. Interim verò Peniculum Ventriculi, vulgò die Magen-Börste / *remedium illud barbarum, de quo multa hactenus inaudierat, consulit, istud applicat, ejusque ope sat notabilem equidem educit pituitosæ materiæ copiam, nullo tamen inde subsequente levamine. Ad quæstionem, num ex applicatione peniculi senserit dolorem? respondit: eum quidem se non sensisse, interim tamen difficilem, imò in ventriculi cavitatem ejus penetrationem haud possibilem, ob quoddam in gula obstaculum perceptum, plenarium peniculi ingressum prohibens, fuisse. Paulo pòst, loco superati effectus salubris, magis magisque malum augeri animadvertit patiens, adeo, ut solida tandem alimenta haud amplius assumere valeret, sed liquidis tantum, e.g. lacte, jusculo avenaceo tenui &c., famem sedare corpusque valde jam emaciatum nutrire cogeretur. Imò tantum hic affectus demum sumsit incrementum, ut recensita jam liquida tenuia libere exinde deglutire haud valuerit, sed mediante calamo stramineo ista absorbere necesse habuerit miser. Quamprimùm enim paulò liberius largiusque ea sorbere voluit atque deglutire, ea statim cum sonitu regurgitarunt præsentaneum ægro suffocationem minitata. Tandem hic, de cetero sanus, liberaque respiratione gaudens, denuo Medicircu-*

jus

jusdam auxilium implorat, petitque, ut sibi suppetiæ ferantur. Hic, in affectus hujus admirandi causas occasionales paulò curatiùs inquirens, variaque ex eo quærens, alia inter quoque ea, de quibus superiùs jam nonnihil fuit adductum, audit: ægrum nempe nimis in usum vocasse pulverem sternutatorium, eundemque dubio procul miserandi hujus mali primam extitisse causam occasionalem. Et, quo evidentior veriorque causa hæc appareat, factum fuisse refert æger, quo pulvis hic, præsertim siccissimus summeque volatilis, corpore aliquando calefacto, & sudoribus probè diffluente, naribus copiose intrusus, fortiterque inspiratus, non solùm in asperam arteriam, verùm etiam in fauces & gulam usque, penetrarit, tussim, eamque frequentem & molestam, nec non in gula ardorem, unà cum dolore primùm obtuso, sanguinisque sputo, excitarit. Ex quo tempore statim dolorem haud lenem, & hoc evanescente, deglutitionis impedimentum, fuisse exortum, ulterius confessus est æger, sancteque affirmavit, nunquam in vita simile, nec etiam vel levissimum, in œsophago percepisse deglutitionis impedimentum. Hæc omnia Medicus percipiens, excrescentiam quandam cartilagineam, ex læsione œsophagi obortam, adesse, ægrumque in extremo vitæ periculo constitutum, pronunciat, cujus terminum, inevitabile nunc fatum, cui æger solùm relinquendus erat, accelerare visum fuit. Ob nutritionis enim debitæ defectum corpus obesum adeo fuit extenuatum, ut magis τοῦ σκελετοῦ, quàm vivi hominis, faciem repræsentarit. Ultimo liquidorum etiam ne guttulam quidem assumere amplius potuit, quo venit, ut post aliquot dierum spatium, mense Apri-

li

li anni 1715. fame ſitique incredibili emaciatus fractusque miſerè tandem perierit. Cadaver quo aperiretur, cauſaque tam ſtupendi affectus detegeretur inque lucem protraheretur, vivens adhuc æger petiit, hac tamen conditione, ut absque ſumtibus ſectio inſtitueretur, quod etiam ita factum fuit. Aperto itaque decenter nunc cadavere, ventriculus A in fig. 4 *partesque internæ, a ſtatu naturali adeo remotæ non fuerant inventæ, excepto tantùm œſophago, qui a* B usque ad C *nonnibi contortus & pharyngem verſus ſolito tenuior atque acuminatior apparuit, & quidem adeo, ut ejus apertura, alias ſatis ampla, vix piſum admittere fuerit viſa. Quo autem, quæ intus forte laterent, nunc quoque luci exponerentur, ille inciſus fuit, quo facto, ad omnium ſtuporem conſpectui præſens delineata ſeſe ſtitit inſignis excreſcentia carnea, per medium* Fig 1 & 3 ddd *diviſa, quæ in media œſophagi parte, eaque poſtica qua ſpinæ dorſi adjacet initium (circa quod aliquid cujusdam materie. cruoris inſpiſſati ad inſtar, cernebatur) ſumens, ad pylorum usque ſeſe ferè extendens, longitudine ſpatium ſex digitorum transverſalium, craſſitie vero lumbricum inſignem, tam in α quam* in β, *æquabat, cujus etiam faciem aliquo modo mentiebatur. Subſtantia hujus excreſcentiæ (interdum* ccc *plicatæ, ut* ex fig. 3 *patet,) rectius polypi, erat carnoſo-fibrilloſa atque mollis, color verò ex albo rubicundus. Cultro Anatomico, & quidem facillimè, cum vel digitorum jam attactui cederet, auferebatur polypus ſic rarisſimus, quo ablato, pedes ejus vel potius radices, quibus in gulæ ſuſtantiam ſe inſinuaverat, in conſpectum veniebant, quarum veſtigia* bb *ob nim-*

a

am suam brevitatem, multo elegantius in oesophago aperto, quàm ipso in polypo, utpote qui arcte interiori adhærebat tunicæ, conspici poterant, uti ex fig. 2. *luculenter patet. Et sic impeditæ deglutitionis mortisque miseræ causa, de qua nemini hactenus quicquam ferè in mentem venerat, detecta nunc conspiciebatur, dignaque judicabatur, quæ rarioribus Medicorum Observationibus insereretur, publiceque proponeretur.*

Talis itaque fuit viri hujus in optimo adhuc ætatis flore constituti lamentabilis vitæ exitus. cui procul dubio longius vitæ filum ducere fuisset concessum, diætam si servasset debitam, atque a nimio pulveris hujus usu provide se temperasset, ac in tempore, hoc est, in principio statim, oesophago adhuc dolente & sputo cruento nondum cessante, valetudinem suam ritè indicasset. Tantum refert in tempore venire, quod omnium est primum! Cum verò omnis morbi vera cognitio dimidiam, ut verissime dicitur, curationis absolvat partem, quæ in nostro, ut videtur, neglecta fuit, nemo etiam miretur, erroneam inde curationem, mortemque demum, ob malum inveteratum & ἀδυναμίαν curandi, exortam fuisse atque secutam. Hinc οἱ Ἰητροὶ, ait *HIPPOCRATES de Morbis Mulier. Lib. I. p.* 615. *edit. Foës.*, ἁμαρτάνουσιν οὐκ ἀτρεκέως πυνθανόμενοι τὴν πρόφασιν τῆς νούσου; & paulo post: Χρὴ οὖν ἀνερωτᾷν ἅπαντα ἀτρεκέως τὸ αἴτιον. Sed, quis polypum heic latuisse divinare potuit, alias in naso præcipue ac corde nidulantem? Ita autem profecto res sese habet circa ea mala, interius latentia visumque nostrum plane subterfugentia, præsertim, cum sapissime sub alterius morbi facie nobis illudant, cujus illusionis exempla e multis in præsenti esse possunt: *Abscessus Latens*, vid. celeberrimi *STAHLII Dissertat. de Hectica Febre*, abscessuum internorum comite; *Malum Hypochondriacum & Scorbutus*, in *Christ. Johann. LANGII Opp. Medicor. Theoretico-Practic. P. II. cap. V. §. 14. p. 33.* & *cap. VII. §. 4. p. 38. Passio Hysterica* in *SYDENHAMII Dissertat. Epistol. p. m. 487, Ejusque Processib. in Morbis ferè Omnib. Curand. p. m. 718.*, qui etiam evolvendi in *Append. ad Ephemer. Medico-Physic. Academ. Leopoldino-Imperial. Annum X. Decur. II. p. 143, ubi de Affectione, in fœminis, hysterica, maribus, hypochondriaca dicta*; & Polypus Cordis in *Michael. Bernh.*

Fig. 1.

Fig. 2.

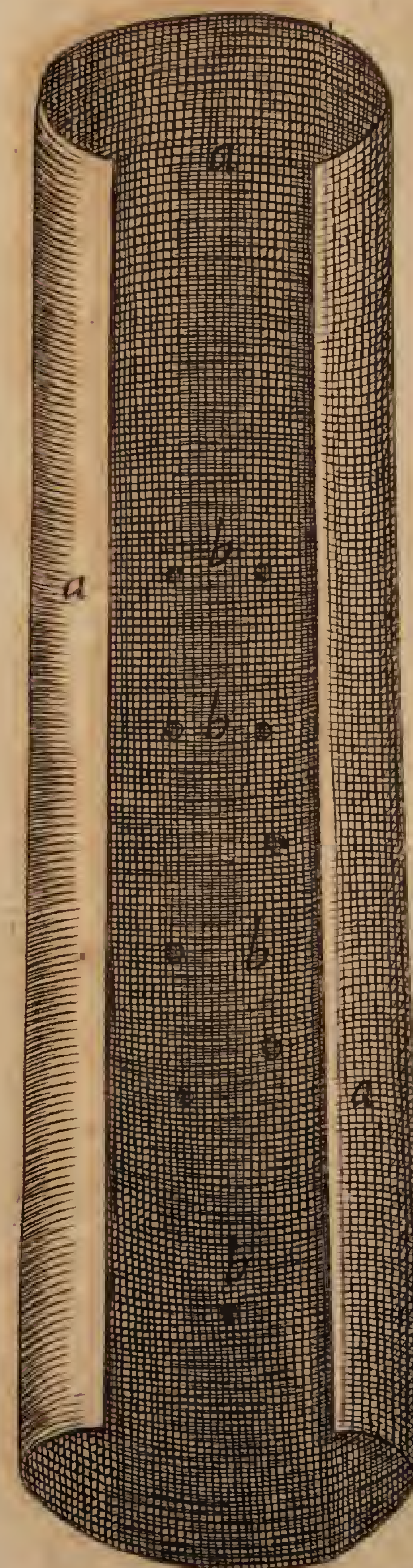
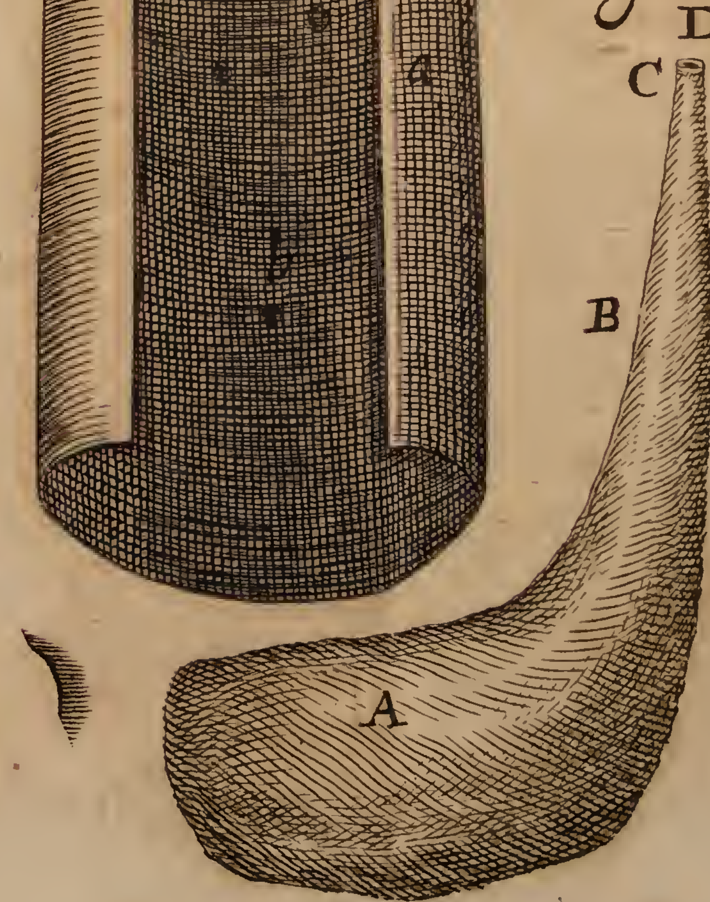

Fig. 3.

Fig. 4.

VALENTINI Pandect. Medico-Legal. P. 1. Sect. III. Casu XX. p. 344, 346, 349, 357. & 364., nec non *Praxi Medica Infallib. p. 196. seqq.*, item in *ZITTMANNI Medic. Forens. Casu XXCIIX. p. 1367, 1369, & 1372, seqv.*: Qui morbi, quantis se sub larvis sæpius occultent, ex *Scriptis ac Opp. jam allegatis*, pluribusque Medicorum celeberrimorum Observationibus, constat, & diligenti prudentique Practico obscurum esse nequit. Sic de *polypo cordis* quodam, polypo mutabiliori, prolixum ac memorabile consignavit exemplum jam jam laudatus D. *Mich. Bernhard. Valentini in Praxi Infallib. allegata*, ubi polypus ille admodum curiosus, schemate asthmatis convulsivi cum cordis palpitatione indutus, omnibus imposuit Medicis, cui larvam postea, omnium cum admiratione, cadaveris detraxit sectio. Unde clarissimè patet, quod Medicus prudens non statim huic vel illi morbo, obscure se prodenti, vel sub alius facie apparenti, fidem habeat, sed quàm diligentissimè in ejus ludificationes inquirat, cum & in Praxi Medica etiam illud: *Qui facilè credit, facilè jam decipitur*, obtineat. Quapropter prudenti diffidentia & perscrutatione indefessa Medico opus est, inprimis, ubi signa debita non omnia adsunt, nec remedia, alias certissima probatissimaque, effectum suum edere observantur salutarem. At enim verò, hoc opus hic labor est! Debitis ergo & necessariis requisitis, iisque tam Medicis quàm Philosophis, & judicio præsertim practico exquisito, decenter sit instructus ille, verum hic a falsi discernere cupiens. Sed agendum est, cum plura persequi, tum Historiæ tum Procemii magnitudo prohibeat, ut ea exponamus & proferamus quæ exorsi sumus. Quare ad propositum nunc veniemus & in eo, quantum fieri poterit, præmissa Definitione nominali & reali, atque Divisione generatim in polyporum subjecta, speciatim verò in nostri locum natalem, quem descriptum dabimus, inquiremus; Deinde iterum non nihil in genere Polyporum causas delibabimus, speciatim verò præsentis occasionalem ac proximam scrutabimur; ac denique quarto phænomena nonnulla, adjectis quibusdam Quæstionibus, ex Historia Morbi extrahemus eave quinto soluta dabimus atque explicata. Tu vero,

O Decus! o vitæ merito pars maxima nostræ! Virgili Georgic. Lib. II. v. 40. p. m. 56.

Summe Deus! ventum lenem da vela patenti! Idem versu 41.

Da facilem curſum, noſtris nunc annue cœptis! Idem Lib. I. v. 40. p. 36.

Atque oſtende viam, propius res aſpice noſtras! Idem Æneid. Lib. I. v. 530. p. 136.

Tuque adeo votis jam nunc adſveſce vocari! Idem Georg. Lib. 1. v. 42.

SECTIO I.

Definitionem Nominalem & Realem atque Diviſionem exhibens.

§. 1.

CUm primis jam Artis noſtræ ſalutaris ætatibus in uſu fuerit ſolenni, nominum ante omnia accuratius cognoſcere uſum, quo res, quarum notitia acquirenda erat, eo facilius paterent, Majorum noſtrorum veſtigia dum lego, a ſcopo haud me aberraturum arbitror, *in præſentis Diſſertationis* limine, ſi de iſtius Rubricæ ſignificatu non nihil fuero ſollicitus. Scribit equidem Dn. *Anton. REIES in Diſſertat. de Affectib. cum Hæmorrhag. Uteri connexionem habentibus*, Argentorati menſe Januario anni 1715. habita: (*) *ſe neſcire, quam vim in vocibus quidam quærere ſoleant, cum parum inde utilitatis ad Medicas redundet, & hæc Vocum evolutio non tam ad forum Medicum, quàm potiſſimum Criticum, ſpectet.* Sed quis non videt, hæc verba tangere ſcarabæos criticos, qui nulla neceſſitate ſæpius vana ejusmodi verborum aucupia inſtituunt, quisquiliasve tales inutiles magno cum ſuſurro & labore congerunt. Uſus habet laudem, crimen abuſus habet. Nec Medici etiam ſanâ Criticâ carere poſſunt, quod multis exemplis ac teſtimoniis, ſi inſtituti ra-

(*) *Diſſertationem hanc Inauguralem ſervus quidam chirurgicus, homo literarum & morum plane rudis, menſe Junio jam dicti anni, non ſine Illuſtris Facultatis Medicæ Erffurtenſis, verique Diſſertationis Autoris, ignominia, turpi conatu, clam nempe ac furtive, ſub ſuo nomine, adjectis multis Carminibus gratulatoriis, imprimi curavit, eandemque pro ſuo labore publicè venditavit, uti hoc teſtantur Acta Inquiſitionalia in Curia Pirnavienſi.*

tio permitteret, probatum & confirmatum dari posset. Philiatri enim non tantum pilulis, pulveribus atque tincturis, adstringendi sunt, longe plura certe istos scire oportet. Verum, revertamur unde dilapsi sumus. Descendit Πολύπους, Jonice & Dorice πώλυπος vel πώλυψ, à πολὺς, ύ & πους, ut ita vi Vocum *Polypus* idem sit quod *Multipes*, ac rem quandam multis pedibus instructam, in sensu autem Medico excrescentiam in corpore humano p. n. carnoso-fibrosam, multis radicibus, tot quasi pedibus, quibus adjacentes arripit partes, easve iisdem firmiter tenet, donatam, denotet. Unde etiam *Polypodium* (quibusdam *Draco* dictum, Germanice ob innatam dulcedinem Engel-Süß, Süß-Wurtzel, vocatum) multis radiculis, pedibus, quasi minusculis præditum, quibus in saxorum fissuras, quercuumque partes vetustate corruptas, sese insinuat, easque firmiter prehendit, nomen accepisse videtur. Celeberrimus *Georg. Hieron. VELSCHIUS* in perelegant[i] ac eruditissimo suo *Tract. de Vena Medin.* conscripto, *pag. 110.* polypodium quod annosis innascitur quercubus, pro excremento morboso habet, quando ita scribit; *Imo, nec polypodium, quod supra draconem quibusdam dictum animadvertimus, quamvis sui generis sit planta, aliud quàm morbus quidam annosæ quercus videtur, quemadmodum & viscorum species, radicibus nodosis & curvatis dracunculis haud absimiles.* Quàm vere hæc asserantur, perpendant Botanici ac Historiæ Naturalis scrutatores.

§. II.

Alii excrescentiam hanc carneo-fibrosam nomen suum a polypo pisce accepisce volunt, idque non tantum ratione multarum radicularum & pediculorum, quibus hic instructus dicitur, judicio D. *Mich: ETTMüLLER Colleg. Pract. Lib. II. cap. V. artic. II. in Tomo Opp. II. pag. 361. edit. Westphal.*, sed etiam ratione similitudinis substantiæ carneæ, ejusve mollitiei atque tenacitatis pedum, dum omne, quicquid iisdem arripit, firmissime tenere fertur, unde etiam *PLAUTUS in Aulular.* istos homines, qui & rapaces sunt atque tenaces, cum polypis non ineleganter comparat, inquiens; *Ego istos novi Polypos, qui, ubi quicquid tetigerint, tenent.* Ex quo loco porro videmus, quod hoc vocabulum, Græciæ licet suas debeat origines, in Latium tamen sit receptum, uti ex *Horatio, Ovidio* aliisque patet auctoribus Latinis. Sic *HORATIUS Epod. XII. versu 4. seqv. p. m. 128.* polypi mentionem his in verbis mentionem injicit:

Namque sagacius unus odoror,
Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis;

& Sermon. Lib. I. Sat. III. versib. 38 - 40. p. 148. seqv.

- - - amatorem quod amicæ
Turpia decipiunt cæcum vitia; aut etiam ipsa hæc
Delectant; Veluti Balbinum polypus Agnæ.

Verum, apage sis turpis amator! habeas tibi colum has dapes, quibus apprime conveniunt illæ, quas *Manerc. Scaurus*, Consul Romanus, dicente *SENECA de Benefic. Lib. IV. cap. 31*, avide ore hiante excepit atque deglutivit. At enim vero redeamus iterum ad rem. Undecunque autem malum hoc, sive â convenientia cum polypo pisce ratione substantiæ istius, sive a pedum multitudine eorumque vi, rem apprehensam firmiter retinendi, (quod ultimum assertum priori videtur probabilius) suum acceperit nomen, diutius tamen circa ejus evolutionem, moram ut nectam, opus non videtur, hinc ad Polypi descriptionem pergens, dico, quod ille sit *variarum corporis humani partium excrescentia præternaturalis, ut plurimum carnea vel carnoso-fibrosa, mollis, indolens, rubicundo aut incarnato colore imbuta, multisque radicibus instructa.* Hæc descriptio, cum & nostræ excrescentiæ oesophageæ competat, jure meritoque etiam ratione substantiæ, coloris & configurationis, Polyporum in classe collocanda venit.

§. III.

Cum vero experientia frequens edocuerit, omnem polypum non semper unius ejusdemque substantiæ, coloris atque mollitiei, esse, studio in descriptione nostra τὸ *utplurimum* fuit additum. Aliquando enim polypus, ratione coloris, ætatis, substantiæ, qualitatis, quantitatis, sensationis, non semper unus idemque deprehenditur, nec in uno eodemque invenitur loco; unde variæ ejus apud Practicos exortæ fuerunt differentiæ atque divisiones. Sic v. g. ratione *coloris* dispescitur in album, ruffum, incarnatum, pallidum & lividum; ratione *substantiæ* in fungosum, carnosum, carnoso-fibrillosum; ratione *ætatis* in recentem & inveteratum; ratione *qualitatis* in benignum, malignum & cancrosum; ratione *quantitatis* in parvum, magnum, mediocrem; ratione *consistentiæ* in mollem, durum, cartilaginosum; ratione *sensationis* in dolentem & indolentem. Vide *PAREI Opp. Chirurg. Lib. VII. cap. II. p. m. 232, SEBIZII Spicil. Medic. Pract. T. I. P. II. Sect. VII. cap. 4.* aliosque. Denique dividitur polypus ratione loci & proprii domicilii in superiorem & inferiorem, ac in polypum cordis, cujus hinc & inde a-

pud supra allegatos Valentini & Zittmannum aliosque Practicos occurrunt exempla, quorum quinque ego ipse recordor; in polypum *bronchiarum* & *tracheæ*, cujus exemplum refert *Eduard. Tyson in Thomæ BARTHOLINI Actor. Hafniens. Volum. V. Observat. 30. pag. 94. seqv.*; in polypum meningum cerebri, cujus inter alia mentionem injicit celeberrimus *Johann. Jacob. Harderus in Ephemer. Medico-Physic. Academ. Nat. Curios. Anno I. Decur. II. Observat. XXXV. pag. 95.* in polypum *Oesophagi*, cujus non nisi præsens mihi notum est exemplum; & demum in polypum *narium*, cujus proventus non adeò rarus observatur, unde etiam tam variæ ejus divisiones sub initium hujus paragraphi prolatæ ortum duxerunt. *HIPPOCRATES* περὶ νούσων *Lib. II. p. m. 471. seq. edit. Foësii* quinque ejus recenset species, quas inter notabilis sequens, de qua ita scribit: ἔσωθεν παρὰ τὸν χόνδρον, ἀπὸ τεῦ σκληρὸν φύεται καὶ δοκέει μὲν εἶναι κρέας. Ἦν δὲ ψαύσῃς αὐτοῦ, ψυφέει οἷον λίθος; quæ polypi autem species inventu admodum rara est.

§. IV.

Aliis quoque in corporis partibus & interioribus & exterioribus, præter jam recensitas, has enarratas nasci posse excrescentias multipedes, nullus dubito. Quod verò rarissime, imò fere nullæ, earum occurrant Observationes, partim fit ob quorundam Practicorum negligentiam, partim ob stolidam hominum opinionem, quæ inspectionem cadaverum difficilem reddit, partimque etiam ob occasionis defectum. Ruri enim haud rarò singulares atque rari deprehenduntur effectus, quorum autem paucissimi ad veri & rationalis Medici notitiam perveniunt, sed ex relatione postmodum, ægris jamjam defunctis, innotescunt.

SECTIO II.

Polyporum in genere, in specie verò præsentis, subjectum exhibens, ejusve structuram delineans.

§. I.

AD polyporum subjectum illud nunc declaraturi, primum pergimus, præcipue cum id maxime scitu sit necessarium, quo, & de modo reme-

dia

dia rite applicandi, nisi quædam ἀδυναμία forte obstet, & prognosi, quæ ubique sola fere Medicum admirabilem reddit, recte formandi, certi sumus. Cum autem varium hoc sit, ut ex § *3. Section I.* jamjam patet, nunc meninges cerebri, nares, aliasque corporis partes, constituant, missis his, in præsenti tantum circa nostri polypi subjectum inhæsionis, œsophagum nempe, occupati erimus, ejusve hac occasione structuram ad interius afferenda, ex hoc paulo accuratius intelligenda & explicanda, enodatam delineatamque dabimus.

§. II

Prius vero quam hoc faciamus, œsophagi denominationis rationem reddere juvabit. Est autem œsophagus vox composita ex verbo οἴω, ἤσω, *fero, porto*, & φάγω, *edo*; ut ita vi hujus compositionis ὁ οἰσόφαγος, locum qui cibum excipit, vel potius instrumentum, quod alimenta alio deportat, denotet. Alimenta enim ab ore & faucibus excepta, fistula hæc cibalis, sphinctere suo per dilatationem recluso, fibrisque hujus motricibus nunc rursum arcte sese constringentibus, ulterius ad ventriculum ablegat.

§. III.

Ratione itaque originis gulæ, de situ ejus atque progressu, notandum venit, quod initium illa suum in faucibus sumat, ubi in sensu strictiori Pharyngis gaudet nomine. Ab hac enim, utpote cui continua, posticæ & membranaceæ tracheæ parti connata, ad hujus & colli vertebrarum superiorum vel quatuor thoracis, quibus insidet, tractum, recta deorsum tendit, ad quintam vero thoracis vertebram perventus, aortæ descendenti cedens, non nihil dextrorsum, & ad vertebrarum nonam cum eadem lævorsum denuo reflectit, eandemque transcendens, (*) ad diaphragma, thoracem & abdomen dividens, pervenit, quo ab ipsa in parte inferiore seu musculosa perforato, nervis ab octavo seu pari vago oriundis, nonnullis concomitata, abdomen ingreditur, demumque cum ventriculo intime unitur. Quo vero muniis suis rite defungi queat, provide summum Numen, necessariis ipsam ad hæc decenter obeunda, instruxit requisitis. Qua propter debi-

(*) *Unde clare satis patet, cur nonnulli corpore vehementer concalefacto, & sanguine quasi fervente, hausto potu frigido, interdum in rigorem incidant, ut plurimum postea in febrem hecticam & putridam abeuntem. Vulgus ait:* Die Leber ist geschüppet worden.

debitam ipſi non ſolum amplitudinem ſed & virtutem ſeſe nunc dilatandi, nunc conſtringendi, nec non ſufficientem glandularum, ſerum ad vias lubricandas plorantium copiam, alimentorum recte ad ventriculum perferendorum in gratiam, ſuppeditavit. Requiſita autem jamjam allata ſunt muſculi, vaſa atque tunicæ, e quibus via hac conflata conſpicitur, ut in ejus jam paulo ſpecialius evolvenda mirabili videbimus conſtructione, ad quam absque ullo ulteriori verborum nos nunc conferamus anfractu.

§. IV.

Primum pervenimus ad fauces, quæ omne id comprehendunt ſpatium, radici linguæ ac gulæ quod interpoſitum eſt, quodque alias Pharyngis ſeu Principii Oeſophagi condecoratur nomine, ſiquidem ſuperius gulæ ſeu œſophagi caput non niſi muſcularis faucium eſſe videtur membrana. Licet autem haud omnino collapſa deprehendatur pharynx, cum eam os thyroideum, quo aër absque ullo impedimento reſpirationis tempore per os naresve in fiſtulam ſpiritalem irruere, atque ex iisdem per eandem viam rurſus exprimi queat, diſtentam ſervet atque expanſam; magis tamen eodem deglutitionis tempore adhuc amplior redditur atque dilatatur. Quem in finem duo præcipue muſculorum paria faucibus ſunt inſerta, quorum priu *ſtylopharyngæum*, alterum *cephalopharyngæum*, appellatur, e quibus *illud* e radice proceſſus ſtyloidei, carneo, eove tenui, exoritur principio, atqu oblique deſcendendo lateribus glandulofæ faucium membranæ inſeritur *hoc* vero ea parte, ubi cervicis caput primæ jungitur vertebræ, enatum de ſcendendo in elatiorem pharyngis partem implantatur. Muſculis hiſc principium verſus contractis neceſſario fauces redduntur capaciores, ptioresque ad alimenta eo felicius excipienda evadunt. Hinc iis nimiu inflammatis atque contractis, cum hic alimentorum ex ore ad gulam trai ſitus ſit interceptus, difficillime, imo peſſime, deglutitionis negotium pr cedere obſervamus.

§. V.

Perventis ſic ex ore ad fauces alimentis, & ad deglutitionem à den bus atque ſaliva præparatis, non diu hic moram nectunt, ſed ſtatim à co tractivo pharyngis motu in anguſtum fiſtulæ cibalis canalem exprimunt cui motui non tantum *Oeſophagæus* ſeu gulæ ſphincter, ſed etiam *pterygop*

ryn

ryngæi inserviunt musculi, qui principio lato gracilius ac carneo ex ambobus pterigoideis processibus atque radice linguæ, nec non etiam partibus ossis hyoidei extremis enascuntur, atque carneis fibris semi circularibus excurrunt, quæ & supernam & posticam tunicæ glandulosæ pharyngis partem ambientes, in media quasi linea concurrunt, in quam etiam omnino inseruntur. Ad horum musculorum munus quod attinet, in eo consistit, quo fauces ad alimentorum in gulam expressionem promovendam coarctent, eoque simul tempore amygdalas reliquasque glandulas iis substratas ad seri sui intus contenti emissionem constringant, ut alimenta eo facilius citiusque ad ventriculum demandari queant. Tandem adhuc *œsophagus* seu gulæ sphincter considerandus restat, qui non nisi musculorum jam nominatorum continuatio esse videtur; uti enim hi elatiorem, ita ille è contrario inferiorem, pharyngis complectitur partem, atque ex utroque cartilaginis cricoideæ latere carneis enascitur fibris, quæ simili postea modo ad posticam pharyngis lineam protensæ in eadem terminantur, ut adeo iis contractis alimenta necessario in adnatum canalem, gulam nempe, expellantur. Nonnulli adhuc plures eorum numerant, ut *VALSALVA*, natione Italus, qui in *Tract.* suo *de Aure humana*, sequentia musculorum recenset paria, eademque æri incisa exhibet, nempe 1.) *staphylo-pharyngæum*, olim pro cephalo-pharyngæo habito; 2.) *glossopharyngæum*, olim sphænopharyngæum nuncupatum; 3.) *stylopharyngæum*; 4.) *hyo-pharyngæum*; 5.) *thyro-pharyngæum*; & denique 6.) *crico-pharyngæum*. Verum enim vero, ad supra recensitorum principia & insertiones diligenter respicienti observatori perfacile patebit, horum multiplicationem præter ullam necessitatem fuisse factam.

§. VI.

Explicatis nunc faucium atque œsophagi musculis ulterius ad gulæ vasa, substantiam ejus percurrentia, atque tunicas, e quibus hæc deglutitionis organa composita comparent, progredimur, ubi primum notamus, duplicis vasa esse generis, adducentia nempe atque reducentia. Ad hæc venæ pertinent ac vasa lymphatica; ad illa arteriæ & nervi. Ad arterias, sanguinem in nutritionis gratiam adducentes, quod attinet, ista in collo â *carotidibus*, in thorace ab *intercostalibus*, nonnunquam etiam *bronchiali Ruyschiana*, & in abdomine â *coronariis*, suam ducunt originem. Nervi, quibus gula gaudet, motus & sensus causa spiritus animales, tertiam corporis

humani partem eſſentialem, ψυχὴν nempe, conſtituentes, adducentes, *pari-octavo ſeu vago* ſuas debent natales. Vena, ſanginem ſuperfluum reducentes, vaſisque majoribus iterum infundentes, ſimiliter in collo *jugularibus*, in thorace *azygo* ſeu *vena ſine pari*, & in abdomine *coronariis*, inſeruntur. Ad vaſa lymphatica harum partium quod ſpectat, de iis nihil afferre poſſumus, cum eorum exiſtentia, de qua tamen haud dubitari poteſt, nondum fuerit demonſtrata atque detecta.

§. VII.

Vaſa ulterius excipiunt tunicæ, quarum nonnulli Anatomicorum *tres*, nonnulli *quatuor*, nonnulli etiam, ut *VERHEYEN in Anatom. Tract. III. cap. 10. p. 289*, *quinque* ſtatuunt, quarum *prima*, eaque extima, mera eſt membranacea, œſophago non tantum inveſtiendo, ſed eidem partibus vicinis alligando, inſerviens. Cum vero interdum fibris perquam exilibus nerveis prædita conſpiciatur, à non nemine inde *membranoſo-nervea* quoque dicitur. *Altera*, quæ huic ſubjacet, *carnoſo-muſculoſa* appellatur, atque ex duplici fibrarum ſerie, longitudinalium nempe, ac circularium ſive rectius ſpiralium, componitur, quam duplicem fibrarum ſeriem *WILLISIUS in Pharmaceut. Ration. ſ. Diatr. de Medicam. Operat. in Humano Corpore P. I. Sect. I. cap. 2. p. m. 7.* equidem admittens, ratione vero earum progreſſionis ab aliis diſſentiens, unam earum adſcendere, alteram vero deſcendere, aſſerit, quarum hanc ad deglutitionem, illam autem ad vomitionem, facere contendit. At enim vero recte de hac opinione Willisiana Dn. *TAVRY in Anat. ſua Nova Ration. Illuſtr.* edit. Lat. *p. 18.* hunc in modum ſcribit; *Cum impoſſibile ſit præciſe determinare, quænam iſtarum ſerierum adſcendat, quænam deſcendat, cumque utriusque ſeriei fibræ easdem adhæſiones ſ. connexiones eandemque configurationem obtineant, cognoſci non poteſt, an diverſis inſerviant uſibus, nec ne? In homine ſerierum una ex fibris longitudinalibus, altera ex circularibus, contexta eſt.*

§. IIX.

Tertia, quæ *vaſculoſæ* nomen gerit, ex fibris irregularibus innumeri[s]que vaſculis laxè conflata eſt, ſiquidem infinita penè vaſcula œſophagi pe[r]reptant ſubſtantiam. Eam quod concernit, quantum ad me attinet, ſ[u]perfluum ac præter necesſitatem ab Anatomicis exſculptam judico. Q[ui]s enim neſcit, omnes corporis partes permultis inſtructas eſſe omnis gene[ris] muſculis, quorum e vario progreſſu & concurſu paulo latiori ac compre[s-]

fic

fiori si semper novam effingere vellemus tunicam, multis in partibus ea reliquis adhuc adjicienda foret. Videmus v. g. hoc in oculi structura mirabili, cujus tunicæ conjunctivæ, album oculi constituenti, insignis vasculorum sanguiferorum superinjecta apparet copia, tunc demum sub visum cadentium, quando oculos inflammatos ruboreque insigni perfusos conspicimus. Quis vero ideo hæc vascula, longe lateque tunicam hanc adnatam pervadentia, pro nova vellet vendicare membrana, atque peculiari. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ. *Verheyenii* vasculosam *quarta* nunc excipit, *glandulosa* nempe, quæ membranam quandam, ex fibris secundum fistulæ cibalis longitudinem excurrentibus constructam, & hinc inde glandulis copiose conspersam, *l. a. pag. 291.* designat, ut adeo hujus tunicæ ministerio gula serum ejusdem lubricationi inserviens, conficiat. Huic demum adnata deprehenditur *quinta*, quæ *tendinea* est, ut alias vocatur, & ex fibris secundum longitudinem exporrectis coalescit, cujus superficies crusta villosa, lanugine quandam investita, observatur.

§. IX.

Ex his hactenus adductis atque expositis dilucide satis apparet, quo officio fungatur œsophagus, qua structura eaque mira ac subtili gaudeat, & quæquæ mala, viâ hâc læsâ, inde oriantur. Sic & deglutitionis & respirationis negotium pessime procedere, ægrumve maxime mortis in articulo tunc temporis constitutum videmus, quando œsophagi latera, quod quidem raro fit, coalescunt, quale triste admodum exemplum clarissimus *VERHEYEN l. a. 296*, & *BONETUS Medic. Septentr. P. I. p. 504.* adducunt; *Vel* quando hæc alimentorum via paralysi laborat, de qua *WILLISIUS l. a.* ita scribit: *Novi quosdam ob paralysin in hac œsophagi tunica carnea excitatam, deglutitionis magna difficultate laborasse, aliasque, ob fibras penitus resolutas, fame interiisse.* Vid. etiam *BOENETUS l. c. p. 500*; *Vel* quando fauces atque gula, ut in hystericis non raro observamus, spasmodica corripiuntur contractione, adeo, ut ægrotantes de corpore quodam gulam ingresso, quod ex opinione plebeja uterus existimatur, Die Mutter wäre ihnen in den Halß gestiegen, conquerantur, sæpeque suffocationis inde incurrant periculum; *Vel* quando fauces atque œsophagus, ut in *angina* fieri observamus, gravi afficiuntur inflammatione; *Vel* quando glandulæ, juxta quintam thoracis vertebram œsophago accumbentes, nimis intumescunt, eamque viam valde coangustant, & ad deglutitionis negotium perficiendum ineptum reddunt, quales

casus nonnullos se observasse testatur [*DIEMERBROECK* Opp. *Lib. II. cap. 16. p. m. 326*, ita scribens: *Hæ glandulæ nonnunquam ab humorum influxu ita intumescunt, ut nimium comprimant & angustum reddant œsophagum, sicque potui & cibo, omnique alimento, transitum præcludant, hominemque fame & siti enecent, quales tres quatuorve in Praxi nostra occurrentes vidimus casus.*

§. X.

Licet vero œsophagus vel coalitus, vel inflammatione correptus, vel paralyticus, vel penitus resolutus, vel spasmodicus, vel a glandularum intumescentia compressus, vel tunica sua spoliatus, vid. *BARTHOLINI Actor. Hafniens. Volum. I. Observat. 119. p. 212, & Volum. III. Observat. 30. pag. 62. seqv.*; vel plane cartilagineus, vid. *Bonetus l. a. p. 504*, fuerit observatus: simile tamen exemplum, quale nostrum, vix ac ne vix quidem reperias, dignum ideo judicatum, cujus memoria eruditos inter retineretur.

SECTIO III.

Generatim polyporum, in specie verò præsentis, causas remotas & proximas exponens.

§. I.

OMnes *polyporum causas* hic recensere occasionales, res non solum esset nimis prolixa & ab instituto nostro aliena, sed quoque difficilis, cum earum numerus prope sit infinitus. Nunc enim polypo occasionem subministrat vel causa interna, vel externa; ad quam priorem pravæ sanguinis qualitates; ad posteriorem vero variæ injuriæ externæ, v. g. contusio, hæmorrhagia, frictio, & sic porro, pertinent. Sic de polypo â contusione inatibus excitato videri potest *Job van Meeckern Observat. Chirurg. XI & XIII*; a frequenti hæmorrhagia narium & catarrhis acrioribus, *Mich. ETTMULLERUS Tomo Opp. II. pag. 862*; a narium frictione frequenti & forti *KERCKRINGIUS Spicileg. Anatom. Observat. XIV.* Sic porro polypus cordis ab humoribus viscidis, glutinosis in sanguine hospitantibus, qui facile a supervenien-

te

te terrore, haustu potus frigidi, tempore æstatis corpore calente, generari possunt, oriri potest. Hoc enim modo gelatinosæ sangvinis partes atque fibrosæ in grumos abire solent, qui in cordis auriculis ventriculisque compressi, per quos una cum sangvine quia transire commode non valent, in ejusmodi corpus grumosum atque fibrosum radices postea figens, & a continuo appellente sanguine incrementum capiens, successive coalescunt. Alio tempore polypus cordis ab acido in sangvine hærente, nec non etiam a moerore similibusque animi pathematis, experientia *Michael. Bernh. VALENTINI in Pandect. Medico-Legalib. supra allegatis*; verbo: ab omnibus istis rebus ac causis, sanguinem solito viscidiorem glutinosioremque reddentibus, spiritusve animales absumentibus, excitatur.

§. II.

Ad occasionem itaque præsentis Casus quod attinet, duplicem in nostro subjecto considerandam habemus, quarum una est cacochymica corporis constitutio, altera pulveris sternutatorii abusus, qua occasione, antequá longius progrediamur, de pulveris hujus sternutatorii denominatione, præparatione, natura ac principiis, cum id â re nostra non alienum videatur, in præsenti non nihil afferemus. Vocatur hic Pulvis sternutatorius a Patria, ubi primum confectus fuit, Hispanicus, vulgò Spaniol, cujus præparationis modum Dn. D. *THEBESIUS in Tract.* vom Rauch- und Schnupff-Taback *cap. VI. pag. 62.* sequentem esse ait: Die Spanier machen ihn auf eine andere Art (paulo enim ante de Italorum eum conficiendi modo locutus erat) allwo sie einen guten Brasilianischen Taback nehmen, und in einen geheitzten Zimmer sehr starck trocknen, daß er sich mit denen Händen leichte zerreiben lässet: Diesen also wohl getrocknet, thun sie in zwey von klarer Leinenwand gefertigte Säckgen, welche ein eigener Mann, der sich die Augen, Nase und Mund, mit einen besondern Instrument vermachet und verwahret hat, (*) in einem andern Gemache starck zusammen rütteln und stossen muß, daß ein solches zartes Pulver, unter der Gestalt eines Rauchs, durch das dünne Tuch heraus flieget, welches in dem gantzen Zimmer sich allenthalben anleget, so gesammlet und zum Gebrauch verwahret wird. Dieses Pulver ist so zarte, als immermehr ein Staub-Meel seyn kan, und wird von seinem Vaterlande, wo es zubereitet wird, Spaniol genennet. Eine andere Sorte wird

(*) De incommodis & morbis eorum, qui hunc pulverem præparant, vid. Clariss. *RAMAZZINI Tract. de Morbis Artific. cap. 17. p. m. 114. seqq.*

uns aus Portugall überbracht, so nicht allzu klar ist, und zugleich aus der roth-gelben Farbe in die grüne fället. Es wird auch von den Portugiesen zugerichtet aus den Blättern des besten Virginischen und Brasilianischen Tabacks, so zuvor in Rosen-Wasser geweichet sind / daß die allzu starcke Schärffe etwas ausgezogen und gemindert werde, hernach werden solche wiederumb getrocknet, und auf die nächst-beqehme Art zu Pulver gemachet. Hæc ille hactenus. Pulvis hic ultimus est optimus, cum non adeo volatilis, nec etiam tam acris, ac prior, observatur, cujus, alterius nempe speciei, usum ego dissvaderem, præcipue cum haud amplius genuinus, sed admodum adulteratus, variisque, ut percepi, liquoribus, vetustus inprimis & vapidus, infectus ad nos deferatur.

§. III.

Imo, cum insignis & perquam copiosus pulveris hujus usus nostræ terræ incolas istius præparationem per speciem quandam molarum manubriis instructarum, vulgo Hand-Mühlen, quoque docuerit, dici profecto non potest, quantam adulterationem quantamque depravationem execrabilis auri sacra fames atque habendi cupido huic adjecerit pulveri. Compertum enim ipsemet multoties habeo, ut ab aliis etiam relatum accepi, istius confectores omnes quisquilias, omnes petiolos situ correptos, foliaque deperdita, simul conterere, inque pulverem convertere. Quæ inde igitur non exoriantur, proh dolor! gravia mala, eaque haud vero tristia! Usus genuini laudem, crimen abusus, habet. Modum itaque excedentes, propter virulentiam narcoticam & stupefactivam adeoque perniciosam, gravissima atque desperata sæpius incurrunt mala, qvalia exempla adducunt *JACOBUS VI.* Rex Angliæ, in pecul. *Tractatu, Misocapni* nomen gerente, *WILLISIUS Pharmaceut. Ration. P. 1. Section. VII. cap. III. p. m. 200, Johann. Chrysostom. MAGNENUS* in eleganti *Exercit. de Tabaco Exercit. IIX.* §. *1. pag. 105. & 109, Simon PAULI in Commentar. de Usu & Abusu Tabaci & herbæ Thee p. m. 6. seq., Mich. ETMULLERUS Colleg. Pharmaceut. in Schrœderi Phamacop. Medico-Chym.,* *I. Sect. Class. I. Tom. Opp. I. pag. 614-616. edit Westphal., GREMBSIUS Arbor. Integræ & Ruin. Homin. Lib. III. Cap. I.* §. *37, Adrian. SPIGELIUS in Corpor. Humani Fabrica Lib. VII. cap. 2. p. m. 243, THEBESIUS in Tract. supra alleg. p. & seqq. ESTIENNE & LIBAULTIUS de l' Agriculture p. 187.* Hinc oleum Tabaci perniciosissimum venenum est: Sicut Florentiæ in Italia prostat oleum Tabaci destillatum, quod pro atrocissimo veneno habetur. Ibidem reci-

u-

unt Tabacum vino maceratum, huic intrudunt acum, eamque ita madidam infigunt animalibus quibuscunque, quæ mox ab ictu pereunt. Paucæ certe olei destillati Tabaci guttulæ quodvis animal enecant; si enim recipitur hoc oleum, in quo particulæ Tabaci omnes concentratæ, ejusque gutta unica linguæ felis vel canis similique animali instilletur, ea statim exinde redduntur rabida, ac tandem moriuntur; item si filum oleo hoc destillato illitum & intoxicatum gallis aut gallinis similibusque cum acu per coxam, aut carnem in pedibus, traducatur, exinde mox intereunt. Si in vulnus gutta unica immittitur, statim interficit, cujus quædam exempla a Celeberrimo D. *Michaele Ettmullero in Colleg.* quodam *Pharmaceut. manuscripto*, ab illustris *Academ. Nat. Curios.* Socio nostro *D. Westphalo* benevole mihi cummunicato, ex *Rhedi Experim. Indic.* allegantur. Interne quoque gutta unica olei hujus assumpta miras præcordiorum angustias, vertigines ac scotomias, inducit, experientia jam laudati *Ettmülleri.* Porro nec viperæ aliique serpentes Tabacum ferre possunt; si enim circa spinam tantillo vini, oleo hujus destillato impraegnati, adsperguntur, intereunt; imo si Tabaci fumus serpenti aut viperæ affletur, mox intoxicatæ stupent & mortuæ quasi jacent. Conf. sæpe laudatus *ETTMULLERUS in Colleg. manuscr. allegato, RHEDI Experim. circa Res ex India allat. pag. 10, 40. seqq.*, & *L' EMERY Cursus Chimici P. II. cap. XIV. p. m. 602*, ubi simul *p. 604.* refert, oleum hujus destillatum, facta incisione cutis in coxa aut crure canis, mediante turunda imbuta immissum, eundem cum impetu supra & infra purgasse, utut alias animal robustissimum; quod etiam ex Tabaci foliis clysteribus ad unciam dimidiam incoctis sæpe observavit *supra allegatus Academ. Naturæ Curios. Socius noster*, testantibus *Literis Ejus Familiaribus*: sicut pariter *ETTMULLERUS in Colleg. Pharmaceut. ad Schrœderum Tom. Opp. I. p. 615. edit. Westphal.* in Praxi expertus est, Clysma ex decocto Tabaci paratum corpus mire turbasse, ac convulsiones, sudores frigidos, maximaque male alia, induxisse. Unde probe notanda, quæ Poeta Italus habet;

molto Bacco e Tabacco uccide un huomo.

§. IV.

Gravia igitur ob detrimenta a pulveris hujus abusu excitata quibusdam olim in regionibus usus Tabaci sub utriusque forma a summo Magistratu admodum severe fuit prohibitus. Sic Dn. *OLEARIUS in Itin. suo Moscowit. & Persico Lib. III. cap. 6. p. m. 197* & *cap. 19. p. 269.* scribit; Moscoviæ

Im-

Imperatorem, ob insignem utriusque Tabaci abusum, anno 1634. Mandato publico prohibuisse, ut ne quis ditioni suæ & provinciis subjectus Tabacum inferret, vel in iis Tabaco uteretur, secus autem qui facturus esset, & Mandato non pariturus, ei non solum paratissimam certo fore fustigationis aut virgarum pœnam, sed & quoque alarum nasi bifidam sectionem. Cujus infamiæ nota affectorum aliquot sibi suisque in itinere obvia factorum exempla noster testatur auctor: quam gravem eandem animadversionem in Mandati Regii Persici transgressores idem *Lib. V. cap. 31. p. 645.* annotat. Tabaci quoque usum subditis suis aliisque omni modo dissvasisse *JACOBUM VI.*, Magnæ Britanniæ Regem, legimus, qui suo in Tract. *supra* §. *III.* allegato, asserente *KESTNERO in Disputat. de Jure Tabaci* §. *3.*, sequens promulgavit Edictum: *Tandem, ô Cives! si quis pudor, rem insanam abjicite, ortam ex ignominia, receptam errore, frequentatam stultitia; unde & Numinis accenditur ira, corporis sanitas atteritur, res familiaris arroditur, dignitas gentis senescit domi, vilescit foris: Rem visu turpem, olfactu insvavem, cerebro noxiam, pulmonibus damnosam: & si dicere liceat, atri fumi nebulis tartareos vapores proxime representantem.* Alii hoc Edictum non de usu, sed de cultura Tabaci intelligunt: Vid. *Histor. Orbis Terrar. Geograph. & Civit.*, Francofurti ad Oderam anno 1673 edita, *cap. 3.* §. *4*, ubi: *Tabaci culturam in Agri Glocostrensibus non minori cum successu tentarunt, sed Edictis Regiis quanquam ægr retracti sunt, quod metueretur, ne, si in ipsa Anglia institueretur, Coloniæ American inde detrimentum caperent.* Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ, cum heic non tam de fu migatione Tabaci, quam potius de pulverisati nimia per nares attr ctione, differamus.

§. V.

Hæc enim adeo his temporibus increvit, ut in consuetudinem plane bierit, nec amplius remedii loco pulvis hic habeatur. Hinc in salutati num officio & magnifico prandiorum atque cœnarum apparatu, magnu aliquod omissum videtur, nisi isto quoque tempore multoties pyxide nu eburnea, nunc e testudinis marinæ scuto formata, nunc argentea, inaur gemmisque splendidis condecorata, ut & imagine intus, plerumque sciva & turpi, exornata, singulari quodam cum corporis motu verborum que circuitu, producta aliisq; oblata, nares perpetuo hoc pulvere vexent atque insigni sternutationis strepitu, futilis hujus pulveris prodatur insp tio, nescientes interea hujus perversæ consvetudinis amatores, eam & c

tra decorum & munditiei leges esse, nares, cloacarum facies repræsentantes, gerere. Imo, legibus sanitatis pessimum hunc morem e Gallia ad nos aliasque regiones profectum adversari, nemo ferè credit, sed elegantia putatur ad Gallorum etiam hac in re vivere mentem. De qua stulta imitatione BARCLAJUS quoque in *Icon. Animor. cap. III. p. 89. edit. Buchner.* ita scribit: *Vicinæ autem aliæque etiam gentes ridiculo errore deceptæ ad illorum quoque mores, per earundem vestium ac motuum variam imitationem, putant accedere: ignaræ, leporis & gratiæ virtute in nonnullis hominibus uno genio cuncta placere; in aliis autem, in quibus natura ad hos mutabiles habitus propitia non est, ejusdem venustatis imitationem & curam ingratam esse ac ludicram.* Immensam hanc sternutatorii pulveris libidinem non tantum Cives quam plurimos oppidanos, sed ipsos etiam pagorum rusticos, tam nostræ quam exterarum regionum gentis, mirifice delectari, nasique picâ vexari, conventus nuptiales, cauponarii &c. quotidie fere testantur: quod quadraginta jam abhinc annis de Curlandiæ rusticis observavit Ducis Wurtenbergici Archiater meritissimus, Academiæ nostræ sæpius laudatæ Socius *Nunquam Otiosus*, Dn. D. *Lentilius, in Ephemer. Anno I. Decur. II. Append. pag. 131.* tabacino hoc pulvere minus, quam ipso pane, carere potentibus. *Salutationis*, pergit Vir Excellentissimus, *quædam apud ipsos species, dum rustico rusticus fit obviam, ut Nicotiana suam quisque thecam sibi vicissim offerant, quod ni fiat, incivile prorsus habetur.* Quis non cum HORATIO *Epist. XIX. Lib. I. versu 19. p. m. 245.* jure meritoque exclamet: O imitatores, servum pecus! Arrigite igitur aures, quæ SENECA, homo Gentilis, *de Vita Beatâ. Lib. I. p. m. 652.* his verbis ait: *Nihil magis præstandum est, quam ne pecorum ritu sequamur antecedentium gregem, pergentes non qua eundem est, sed qua itur: Atqui nulla res nos majoribus malis implicat, quam quod ad rumorem componimur: optima rati ea, quæ magno assensu recepta sunt, quorum exempla nobis multa sunt; nec ad rationem, sed ad similitudinem, vivimus. Inde ista tanta coacervatio aliarum super alios ruentium* &c. Verum, eo hodie perventum est, ut omnes fere virtutes veræ exulent, tantasque inter alia prava hæc consvetudo, & sanitati & bonis moribus adversa, radices egerit, ut homines non amplius, ut jam dictum fuit, ad rationem, sed ad similitudinem, vivant. Denn es werden heut zu Tage allerhand Dinge, sie mögen auch noch so abgeschmackt heraus kommen, als sie nur immer wollen, vor eine galanterie geachtet, worunter die mit Schnupff-Taback bestreueten Nasen/ billig mit oben anzustehen verdienen. Optandum vero esset, quo corruptum hunc morem ad mundi genium se componentes tantum colerent; Verum enim vero, ut lues epidemica pe-

 stilen-

stilenti suo habitu promiscue homines afflat & inficit, ita & hæc prava con-
svetudo istos, qui modesti tamen & pii, vanitatesque mundi ex toto ejurasse
videri cupiunt, tacite quoque corrumpit. Sic enim hodie quandoque unum
alterumve in sacra cathedra stantem, ac de bonis moribus ex ista ad popu-
lum sermonem facientem, avide ex sua pyxide juxta se posita, bonam huju
pulveris partem digitis prehendere, naresque eo ad auditorum risum scan-
dalumque conspurcare, & mihi & aliis observare licuit. Opus profecto hinc
foret, publico mandato turpem hunc coercere morem, uti sub initia superio-
ris seculi id factum legimus, cujus clarissimus *THEBESIUS l. c.* his memini
verbis: hier fället mir ein, was ich einsmahls gelesen, daß die Priester in Spa-
nien denselben sich so starck angewöhnet, daß sie auch so gar bey administr-
rung des heil. Abendmahls und bey der Messe sich dessen bedienet, weßwege
auch zu Anfang des vorigen seculi Pabst Urbanus IIX, auf Ansuchen des De-
cani und des Capituli der Haupt-Kirchen Seville, eine Bulle ergehen lasse
worinnen Er alle, die ins künfftige in der Kirchen Schnupff-Taback gebrau-
chen würden, in den Bann gethan. Hæc ille.

§. VI.

Occasione Sternutationis quæstio, scitu omnibus necessaria, occurri
cur sternutantibus precetur salus, osque simul signetur cruce? Initium con-
svetudinis hujus superstitiosæ ante Aristotelem, & sic diu ante Christi nativ-
tatem, apud Ethnicos incrementum sumsisse, testatur *Strabo p. 438,* si qui-
dem & Ethnici a sternutamentis auguria capere soliti fuerunt, cujus etia
Aristoteles, Theocritus, Aristænetus, Petronius, Plinius, Robert Knoxius in Ceylanisch
Reise-Beschreib. *Lib. III. cap. I. p. 134,* aliique quam plurimi meminerur
quam ideo *Ammianus* & *Augustinus* repudiarunt, imo ipse *CICERO de Di-
nat. Lib. II.* his verbis: *Quæ si observamus, & pedis offensio nobis, & corrigia-
ruptio, & sternutamenta, observanda.* Apud Romanos quidem sternutatio
lim inter minima erat omina; at apud Græcos ominis maximi habebat
divinitatis enim quiddam contineri augurabantur, unde non solum cert
observabant tempus, sed & latus, ubi sternutatio fieret: hæ ad sinistrum
tus aversabantur; meridianæ faustæ habebantur, maxime si a latere dext
matutinæ vero infaustæ, unde *PROPERTIUS Eleg. 3. Lib. II:*

Nunc tibi nascenti primis (mea vita) diebus
Aridus argutum sternuit omen amor.

Vid. *del RIO in Disquisit. Magicar. Lib. III. P. II. Quæst. IV. Sect. IV. p. m. 454.* Antiquis nimirum his Ethnicis caput sacrum habebatur, hinc Veteres Hebræi ac Græci per caput jurabant, ac sternutamentum capite editum, tanquam Deum adorabant, teste *Xenophonte de Athen. Republ.,* & *de Rebus Græcor., CASAUBONO Animadv. in Athen. Lib. II. cap. 25.* Formulare eorum erat: Ζεῦ σῶσον! *JUPITER SERVA!* cui votum nobis consvetum respondet: *PROSIT!* GOtt helffe! Sicut etiam a Græcis sternutantes genu flexo salutabantur, teste *Athenæo.* Ritus hic a Veteribus, qui sternutationem a periculosa cerebri commotione oriri credebant, continuabatur, hinc sternutantibus salutem precabantur, ne apoplexia aut alio periculoso cerebri affectu corriperentur: quamplurimis enim Sternutatio audit Apoplexia parva, vel Epilepsia quædam levis, ut jam olim *AVICENNÆ Lib. III. fen. V. Tract. II. cap. 3,* cui postea adstipularunt *RIOLANUS Particul. Meth. cap 17, UNZERUS de Epilepf. Lib. I.* plurimique alii. Et quidem tum maxime cum sternutarent, per sternutamenta animam expulisse credebant, unde consvetudo hæc superstitiosa ortum duxit, ut sternutantes salvere jubeantur, dicendo: *SALUS!* vel *PROSIT SALUTI!* Ritus hic sternutantibus bene precandi continuavit per omnes fere nationes, etiam Regnum Turcicum, ut ad sternutationes epilepticorum similiumque capitis affectuum, ut & grassantibus morbis malignis pestilentialibus similibusque epidemicis contagiosis infectorum, aut caput denudent, aut corpus inclinent, & sternutantes consvetâ hactenus formula salutent: *DEUS Te adjuvet!* GOtt helffe dir! Similis sternutationis malignæ contagiosæ in famosa illa Atheniensium peste grassantis mentionem facit *THUCYDIDES de Bello Peloponnens. §. 131. pag. 108,* item *Polydor. VIRGILIUS de Invent. Rerum Lib. VI. cap. 2. p. 454,* qua omnes, qui aliquoties sternutassent, paulo post extincti sunt; quod etiam confirmatur ab *Hieron. CARDANO in Hippocrat. aphorism. 47. Libri V. p. 559,* & *DIEMERBROECKIO de Peste cap. 5. p. 18,* item *Lib. IV. Histor. 18.* de Peste Neomagensi anno 1635 grassante, qua durante neminem sæpius sternutantium convaluisse observavit. Videatur etiam *PIENS de Febrib. p. 485, Guil. DURANDUS in Ration. Divinor. Officior. p. m. 152,* & *Carol. SIGONIUS Histor. de Regno Ital. Lib. I,* qui quidem hunc salutandi morem a *Gregorii Magni Pontificis tempore* deducit, cui autem *STRADA Prælus. Academ. Lib. III. Proleſt. 4. de Pistore suburbano,* & *Cornel. STALPARTUS van der Wiel Obss. Rarior. Centur. II. Part. Prior. Observ. VI. p. 50,* contradicunt. Ipsam historiam morbi hujus epidemici pestilentialis, quo anno 588, tempore *Gregorii Magni,* Pontificis Ro-

mani, homines infecti sternutando obierunt, ex *Chronico* quodam *Coldicensi manuscripto* supra laudatus Dn. D. *Westphalus* nuperrime mihi communicavit sequentibus verbis: Anno 579 wurde König Sigebertus im Lager vor Tornay erstochen, darauf kömmet Childebertus ans Regiment. Bey seiner Zeit Anno 588. entstunden erschreckliche Ungewitter, und grausame Wasser-Fluthen, darauff erfolgte eine erbärmliche Seuche und Pestilentz in allen Landen, daran viele Millionen Menschen hinsturben; so balde ein Mensch anfing zu niesen, war keine Rettung bey ihnen, darumb sagte man zu ihme: GOtt helffe nun dir! Dieses erschrecklichen Sterbens halber ordnete der Pabst zu Rom Gregorius Magnus die Litaney an, unter welcher zu Rom, in einer Kirchen, ehe solche ausgesungen worden, 80. Personen, die gesund zum Anfang des Gesangs kommen waren, unter währenden Niesen hinfielen und sturben. Potius ergo credendum, ritum hunc a Gentilium auguriis partim, partim erronea veterum opinione, qua sternutationem ab apoplexia, epilepsia, aliaque periculosa cerebri & totius capitis sacrati commotione, suam traxisse originem. E contra Medici Parisienses, ac hodienum nostræ gentis mulierculæ visitantes, bonum omen optimumque reconvalescentiæ signum habent, quando ægri sternutare incipiunt, quod illis alias, ob virium defectum denegatur, unde vulgatum illud apud nos & Gallos ortum duxit: *Sternutavit, salva jam res est!* Vid. *Misant. BRIOSIUS in Epistol. p. 204.* Nimirum sternutatio critica omnino salutaris est, & aut futuram hæmorrhagiam, aut morbi saltem resolutionem, indicat. Salutare quoque signum est in morbis serosis s. phlegmaticis, ac soporosis, nec non in suffocatione hysterica, & materiæ morbificæ in cerebro resolutionem & translationem indicat. In partu quoque difficili conducit, quatenus totum abdomen, & universum fere systema nervosum, fortiter concutit, adeoque in musculis abdominis contum excitat, & partum promovet. Conf. *Hippocrates Sect. V. Aphor. 35*, & *Ephemer. Academ-Nat. Curios. Ann. III. Decur. I. Observat. 138. p. m. 217.* Verum in morbis acutis, malignis, pestiferis &c. sine criseos indiciis, & cum symptomatibus aliis gravioribus, copiosior, frequentior & violentior, lethalis est, indicat enim causæ morbificantis malignæ nimiam volatilitatem, acrimoniam, generi nervoso statim insidiantes, unde etiam affectus epileptici similesque convulsivi, & in ætate grandævi apoplectici, paralytici &c. subsequuntur. Minus quoque convenit in vulneribus & ulceribus capitis, affectibus oculorum, pulmonum, in specie in phthisi, cum convulsione tanta fac rumpantur ulcera, dilatentur vulnera, commoveatur & lædatur nervus opticus cum tunica retina, unde cœcitas sæpe oriri solet.

§. V

§. VII.

Sed misſis his, ad pulveris ſternutatorii Hiſpanici hactenus deſcripti abuſum revertendum, qui, (utut alias, ſi bonitatis ejus, quantitatis moderatæ, temporis adhibendi ac temperamentorum, juſta habeatur ratio, neutiquam plane rejiciendus eſt ac contemnendus) præſentis noſtri Caſus mera fuit cauſa occaſionalis, neutiquam tamen ægri conſtitutione cacochymica excluſa, quæ obſtetricis ſuſtinuit partes, quo eo facilius œſophagi tunicas lædere atque erodere valuerit pulveris acrimonia. Proxima polypi noſtri cauſa, ut ex ſupra dictis patet, & ex ulterius dicendis intelligi poterit, tunicarum, inprimis glanduloſæ, fuit corroſio, humorumque inde excitatus affluxus. Facta enim hac læſione particulæ ſanguinis viſcidæ atque gelatinoſæ, extra ſua vaſcula delatæ, primum in fibrillas, deinde ſucceſſive in ejusmodi excreverunt corpus carnoſum, quod poſtea ob continuo accedens nutrimentum, adauctum fuit, & in ſuo incremento & deſcenſu inferiora verſus, hederæ ad inſtar arboreæ radices novas tunicis œſophageis infixit, per quas novum ipſi acceſſit nutrimentum. Simili modo ac opilionum & aurigarum canes veterani ſæpe rauci fieri ſolent, dum, equos oviumque greges per æſtatem torridam ſequentes, varios terræ pulveres copioſe inſpirant, qui tam laryngi, quam pulmonibus & aſperæ arteriæ ramificationibus, impacti & cum lympha aliisque nutritiis ſuccis in partibus glanduloſis, horumque vaſis compacti, tumores duros & tactui renitentes conſtituere, imo & ſæpisſime acres laryngis tunicam valde ſenſibilem, vaſaque ſanguinea & lymphatica, corrodere ſolent.

SECTIO IV.

Phænomena quædam nonnullasque Circumſtantias atque Quæſtiones ſiſtens.

Phænom. I.

Fuit vir hic temperamento ſanguineo-phlegmatico, corporisque mole at notabili, ad cacochymiam tamen valde proclivi præditus.

II.

Copioſisſime aſſumſit pulverem hunc ſternutatorium.

III.

Corpore aliquando concalefacto, naresque hoc pulvere, eoque siccissimo, replevit, fortiterque eum inspiravit, quo factum fuit, ut non solum ad fauces, & oesophagum usque istum, penetrare observarit; &

IV.

Statim dolorem urentem, tussim frequentem sputumque cruentum, senserit.

V.

Temporis spatio quodam effluxo dolor, tussis & sputum cruentum, cessarunt, deglutitio autem sensim difficilior reddita fuit.

VI.

Causa hujus affectus a Medico & Medicastro, rejecta probabiliori, enarrata, habita fuit copiosa materia pituitosa nimis viscida, sed inepte.

VII.

Æger remediis prioribus incassum adhibitis, alii cuidam Medico affectum hunc ejusque causam, sibi probabilem, refert, quæ vero iterum rejicitur, & in, nescio quod, acidum sylvestre commutatur.

IIX.

Medicamenta rursus nullum edunt effectum salutarem.

IX.

Deserit æger Medicos, seque naturæ ac tempori, ut ajunt, committit, foreque sperat, ut sponte suâ iterum hoc malum abeat.

X.

Adhibet penicillum ventriculi, vulgo die Magen-Börste.

XI.

Hujus applicationem equidem difficilem sentit, minus tamen dolorosam, penetrationem vero in stomachum usque, ob quoddam obstaculum plane impeditam.

XII.

Educitur hujus ope insignis equidem pituitæ, non nihilque simul cruoris, absque ullo tamen levamine.

XIII.

Ab usu hujus penicilli faucium deglutitio, antea adhuc liberior, nunc difficilior, animadvertitur, ita, ut non multo post solidiora alimenta non amplius assumere valeat, sed ad liquida tantum confugere opus habeat, quæ, cum malum in dies increscens, rursum libere deglutire nequit, sed leniter ea per calamum stramineum absorbere cogitur.

XIV.

Paulo liberius abſorpta cum ſonitu regurgitant, præſentaneumque ægro minantur ſuffocationem.

XV.

Tandem, ob plenariam liquidorum, etiam valde tenuium deglutitionem prohibitam, fame ſitique æger fractus, ac ſceleti cute tantum obducti faciem referens, miſere moritur.

XVI.

Aperitur cadaver, œſophagusque ad latus dextrum nonnihil contortus, ſuperiora autem verſus ſolito tenuior, gracilior acuminatiorque, conſpicitur.

XVII.

Ipſa œſophagi in faucibus apertura non nihil durior contracta & ita exigua apparet, quo vix piſum admittat vulgare.

XIIX.

Gula inciſa, media ejus in parte, excreſcentia vermiformis ſat notabilis per medium diviſa, radicibus nonnullis brevibus ſubſtantiæ atque tunicis œſophagæis infixis, conſpectui ſe offert.

XIX.

Circa initium hujus polypi rarioris materia, ſanguinis grumoſi ad faciem nonnihil accedens, deprehenditur.

XX.

Subſtantia ejus adeo mollis erat, ut levi etiam digitorum tactui cederet, colore ceterum gaudebat ex rubicundo pallido.

Quæſtio I.

An malum hoc fuerit hæreditarium, ut quædam voluerunt?

Quæſtio II.

Annon in principio affectui huic medela afferri, ejusque incrementum impediri, potuiſſet?

Quæſt. III.

Annon jam inveteratus hic polypus deſtrui atque auferri potuiſſet?

Secti-

SECTIO VI.

Resolutionem & Responsionem hactenus prolatam tradens.

I.

Circa temperamenti nomen, definitionem atque divisionem, de qua materia, cum permulta jam extent scripta, primoque statim intuitu, quid per istud & quale heic intelligatur, eluceat, non morabimur; nec eorum quoque novatorum litem, qui nobilem temperamentorum doctrinam omni, at vano, conatu evertere atque ex orbe erudito præscribere laborant, nostrum in præsenti faciemus: sed brevitatis causa ad Dissertationem infra allegatam remittimus. (*) His itaque missis, ad asserti probationem nos accingimus, ubi diximus; virum hunc *temperamento* fuisse præditum *sangineo-phlegmatico*. Nemo autem hic arbitretur, ob adjectum sanguini phlegma, temperamentorum numerum me credere quaternarium; cum eum ternarium tantum esse existimem, variis ex rationibus, tam sacris quam physicis, aliisque demonstrabilem. *Temperamentum* vero, vulgo *Phlegmaticum* quod dicitur, peculiare non est, sed corruptum saltem, cum ad sanguineum pertineat, quod plerumque, accedente vita atque inordinata ac prava diæta, in hoc degenerare solet, quanquam etiam non negem, ex utero quoque materno prodire interdum phlegmaticos, nostram hypothesin qui aliquomodo possent vacillantem reddere; verum enim vero res omnis in vado versatur, est & manet phlegmaticum temperamentum corruptum, qualis enim parentum constitutio, talis quoque spermatis natura deprehenditur; sed hæc materia alio tempore paulo curatius forte fuerit examinanda. Sanguineum autem in nostro subjecto valde cacochymico primum adhuc obtinuisse locum, actiones non tantum in vita morales, sed & corporis sat notabilis moles, qua sanguinei utplurimum, præsertim vitam tranquilliorem degentes, gaudent, nec non habitus aliæque circumstantiæ demonstrarunt quæ corporis constitutio autem, ob superius dicta, vitæ genus nempe inordinatum diætamque juxta sex res non-naturales perversam, quo vitio ple-

run

(*) Vid. *M. GREGORII dissertat. de Temperam. Scriptorib. Novi Testamenti*, ubi i. *Proœm.* hæc controversia pertractata legitur.

umque caupones laborare solent, admodum fuit depravata, colorque & ha-
itus antea vividus & laudabilis, in pallidum nunc atque œdematosum aspe-
tum mutatus, actusque morales multo tardiores nunc facti fuerunt obser-
ati. Quibus ex causis hæc corporis constitutio nullo alio, quam sangui-
eo-phlegmatici temperamenti titulo, condecorari potuit debuitque.

II.

De pulveris sternutatorii hujus nomine &c. *Sect. III.* §.3. jamjam fuit a-
tum, nunc paucis istius in principia inquiremus, quo planior ejus fiant na-
ura seu temperies operandique modus. Ad partes itaque constitutivas
tius quod attinet, odor non solum gravis & sapor acris de sulphure & sale
olatili testantur; sed etiam analysis chymica clare satis ista, imo plura adhuc,
emonstrat. Comperimus enim insigni hunc pulverem 1.) olei fœtidi ac
ulphuris impuri & narcotici; 2.) salis admodum acris alcalicæ naturæ; &
) phlegmatis acidi, præditum esse quantitate, qua ex compositione facile
atet, quanta pro temperamentorum diversitate immoderatus atque insa-
us ejus abusus procreare valeat incommoda. Hoc autem probe notan-
um, quod partes hæ constitutivæ non semper in una eademque reperiantur
opia, sed earum mixtura, nunc ratione vetustatis, nunc ratione soli
atalis ac climatis, nunc etiam ratione præparationis, diversa deprehenda-
ur. Ex quibus causa reddi potest, cur interdum operationes in uno eo-
emque subjecto huic adsveto tam diversæ observentur, quamquam & tem-
eramentorum diversitas non excludenda veniat. Sic enim v. g. *salis vo-
atilis*, ut ex experimentis chymicis institutis didici, major copia, quam *olei* &
ulphuris narcotici, elicitur; alio tempore plus *phlegmatis acidi*, quam *salis* &
ulphuris, sicque porro, deprehenditur. Ut plurimum a. ille pulvis, qui in
ostris terris præparatur, aut adulteratur, multum acidi; ille vero, qui ve-
e ex Hispania ad nos fertur, multum sulphuris & salis volatilis acrioris, in se
ontinet, semperque acerrimus animadvertitur, quod ex præparatione cla-
um est, dum folia non ad Italorum & Portugallorum laudabilem tempe-
antur modum sed statim absque ulla correctione conteruntur, inque pul-
erem convertuntur.

III.

Ex quotidiana Observatione notum est, quod pulvis hic nimis exsiccatus,
ulto vehementius nares earumque interiora afficiat altiusque penetret.
eritati hoc esse conforme, multa probatione non indiget, modo quis ad
ajorem h. m. partim volatilitatem pulveris, partim etiam ad pororum re-

laxationem, quæ in corpore vel motu vel alia causa calefacto contingit, attendere velit. Qomodo vere ad fauces, imo ad gulam usque, fuerit delatus, perfacile est intellectu, qui enim quantitatem assumptam, & nasi structuram internam, intelligit, possibilitatem statim videt. Forti namque ac celeri facta inspiratione, qua præcipue hujus pulveris amatores delectantur denn darinne soll eine sonderliche delicatesse stecken, cum impetu iste pernarium meatum ad oris & gulæ fundum porrectum, eo fuit compulsus, quod assertum quilibet, de ejus veritate dubitans, in se experiri potest. Confirmat etiam istud Dn. D. *BOHNIUS*, atque Dn. D. *THERESIUS*, quorum *prior Tract. de Offic. Medici duplici Clinico atque Forensi p. 200.* ita scribit: *Nec, qui Nicotianæ pulvis sine sternutatione & insensibiliter magis errhini nomine vim suam exerit omni culpa vacat; cum ejus notabilem semper portionem, nobis non advertentibus inspiratione per nares facta, ad laryngem & pulmones cum aëre deflectere, probabile sit*; alter vero in *Tract. supra cit. p. 65. seqv.* sequentem in modum differit: Dieses aber thut vornehmlich der Spaniol, als welcher so sehr subtil, daß er wegen seiner Leichtigkeit biß in die Lufft-Röhre gehet/ und indem er so scharff ist, dergleichen effectus verursachet; & ulterius: Jngleichen haben ihn diejenigen zu meiden, so an der Lungensucht laboriren, weil er durch die Nase gezogen durch das runde Loch bey der Nase im Kopffe in dem Halse, und in oder wenigstens an die Lufft-Röhre gehet, und daselbst diese empfindliche Orte irritiret und grossen Husten verursachet.

IV.

Hoc phænomenon antecedentis veritatem confirmat, cum immediate post copiosam assumptionem, dolor in gula urens, tussis frequens, atque sanguinis sputum, fuerunt exorta, manifesto argumento, pulverem hunc eo usque penetrasse, ibique hos excitasse effectus. Modus perscrutatu haud difficilis, modo quis pulveris naturam supra explicatam, individui nostri constitutionem cacochymicam, & a calore relaxationem, perpendat consideretque; magnum etiam ejus portionem ad œsophagum una cum saliva simul inter deglutiendum delatam fuisse, non adeo improbabile videtur.

V.

Ex hoc & antecedente phænomeno clare satis patet, pulverem hunc genuinam polypi nostri extitisse causam, eumque hoc tempore suum sumsisse initium. Quam primum enim caro ejusmodi luxurians enascitur, ut plurimum dolor cessat, indolensque ejusmodi observatur excrescentia.

VI.

VI. & VII.

Quot capita, tot sensus, dicitur vulgo, & quidem verissime. Unde vero hæc discrepantia? Unde hic inter Medicos dissensus? Audiamus celeberrimum *STAHLIUM in Programm. de Dissensu Medicor: Si jam hoc malum, dissensus nempe mutui*, inquit, *causa & origo non magis, quam objecti & affectuum dignitas consideretur, fieri non potest, quin, pensitatis medicinæ & artis fundamentis, quæ experientia & arte absolvuntur, quasi sponte resultet, dissentientes illos aut plane falsa insimulatione inter se mutuo certare: aut rationis, vel experientiæ, expertes esse, utrosque aut alterutrum ad minimum. Sicut enim non semper succedit, ut inter duas contrarias sententias alterutra sit vera, quando videlicet tota relatio, circa medium nempe objectum, circa quod versari debet, non recte instituta est: ita fieri certe subinde potest, ut neutra sibi mutuo oppositarum sententiarum sit vera, sed vel media quædam potius locum habeat, vel si oppositæ illæ a tramite suo oberraverunt, nempe debitum verum respectum ad suum objectum non retinuerunt, plane illa, quam hac via, quærenda sit veritas.* Hæc ille. In præsente autem casu nullum hactenus medentium rem acu, quod ajunt, tetigisse, inde est, quod neuter malum debite examinarit, inque circumstantias rite inquisiverit, sed suæ tantum opinioni fictæ fidem adhibuerit. *Hinc ingens*, ulterius *l. c.* ait *STAHLIUS*, *experientiæ scandalum, & ab omni ævo probabile est, illa & rationis & circumspectionis experimentalis aliquando inopia, aliquando quoque inadvertentia, ut bonus etiam eventus, licet manifesto laboriosos, & quod sane commiseratione dignum est, tanto magis ipsos laboriosiores, communiter suæ arti imputare gestiant medici, & e talibus rebus experientias suas formare aut fovere. Unde*, paulo post pergit, *profecto nihil familiarius est, quam ut illi, qui nullo rationis aut experientiæ laboriosiore apparatu subnixas, eoque ipso mira facilitate ipsis commendabiles visas suas methodos & positiones illis, quæ aliter sese habent, non solum apud se ipsos anteferre soleant; sed etiam quacunque, non magis data, quam arrepta, occasione illas diversas insectari, & tam rebus quam hominibus, apud imperitos contemtum moliri. Hi, si meliorum illorum patientiæ tandem vim faciant, & defectum propriorum suorum placitorum demonstrationes extundant, quid possunt inde expectare, quam sui quoque circa talia existimationis detrimentum. Quare fit, ut sicuti illi alios apud imperitam plebem, ita se ipsos apud peritiorum cohortem, contemtui exponent: adeoque tandem utrinque non tam solum personarum amplius, sed & ipsius artis ludibrium, radices agat.* Hi sunt demum fructus illi fœtidi atque virulenti, quos multorum inconsideratus atque irrationalis profert Medicorum dissensus atque imperitia, quod sane quam vehementer est dolendum.

IIX.

Hoc non mirum, cum causa genuina non fuerit perscrutata, qua alias rite detecta atque remotâ, nisi ἀδυναμία occurrat, medicamenta suos edunt effectus speratos, malumque removetur atque cessat.

IX.

Ita genius hominum hodie est comparatus, ut, si non statim animadvertant aliquod levamen, extemplo Medicum priorem deserant, & vel ad alios vel ad medicastros, currant, vel plane remedia seponant, putantes, naturam optimam mali semper fore medicatricem. Quam perverse autem id fiat uberrima docet atque testatur experientia, dum sæpius h. m. non solum morbus levior in malignum degenerat, sed quoque ob intempestivam ejusmodi remediorum abstinentiam plerumque incurabilis evadit.

X. & XI.

Constituerat equidem æger apud se firmiter, nullum se amplius adhibiturum remedium, sed mali medicationem & ablationem a natura, cujus minister est Medicus, expectaturum: Verum consilium mutabat, aliudque in usum vocabat remedium sat barbarum ac violentum, *peniculum* nempe *ventriculi*, die Magen-Börste, de cujus structura & utendi modo in præsenti cum res sit notissima, ac paginæ angustia insuper etiam vetat, non faciam verba. Cui autem volupe est, plura de hoc instrumento legere, is *Acta Erudit. Supplem T. V. Sect. IV. pag. 183*, binas *Dissert. Jenenses de Excut. Ventric. de Novo Instrum. Repurgator. Ventriculi*, conscriptas, nec non *Dni D, WOLFII*, Physici Dubensis, gründliche und vollständige Description der sonderbaren und curieusen Magen-Börste, adeat, ubi voti sui compos fiet. Causam applicationis difficilioris hujus instrumenti, denegatique ejus in stomachum ingressus, ut longis adducamus verbis, opus non est, cum ea evidens sit atque clara. Difficilis enim aditus dubio procul a constrictione & crispatura fibrarum oesophagi, ab hactenus crebra per remedia acria facta earum irritatione exorta, ortum duxit suum.

XII.

Unde copiosa materia pituitosa mediante peniculo hoc, licet non in ventriculum ingresso, originem traxerit, undeque profluxerit, intellectu ad difficile non est, modo quis ad glandularum vellicationem atque pressuram hoc instrumento factam, præcipue in hoc subjecto cacochymico, attendat. Videmus ejus rei veritatem in subjectis perfecte sanis, ubi circumforanei experimento suo vulgari, per pulverem quendam arcanum jactatum eri-

nu

num, sat notabilem viscidæ materiæ quantitatem per os ac nares educere norunt, quam operationem *Catarrhorum Extractionem*, das Fluß-Abziehen, appellitant, eamque præservationis in gratiam sequentem in modum sedulo hominibus svadent atque inculcant. Primo jubent, ut ille, eductionem catarrhi putatitii desiderans, capite sedeat prono; deinde mediante stylo quodam ligneo os diducat; & tertio pulverem jactatum per nares attrahat. Hoc enim facto brevi post, ad omnium adstantium admirationem, per os atque nares notabilis viscidæ ac tenacis materiæ copia effluit, quam baculo vel virgula postmodum ejusmodi agyrtæ arripiunt, circumvolvunt, extendunt, multumque de ejus nocumento ac periculo, feliciter nunc amolito, garrire & blaterare sciunt. Quis vero prudentium ejusmodi homunicionum non videt vafritiem, non tam proximi sanitatem, quam potius ejus argentum, cupientem & anhelantem? De hac catarrhorum extractione vid. *BONETUS Medic. Septentr. P. I. p. 217*, & *Ephemer. Academ. Naturæ Curios. Ann. I. Decur. I. Observat. 34. p 110-112*, item *in Append. ad hunc Annum p. 9 seqv.*, nec non *Ann. IX. & X. Observat. 117. p. 283.* Sed mundus vult decipi! Quilibet in se hunc seri effluxum quotidie experiri potest, dummodo methodum indigitatum observet, atque nonnihil de pulvere cujusdam vegetabilis acrioris, s. radicis *pyrethri* vel *raphani rusticani*, *euphorbii*, vel *amylo*, (ex quibus hunc pulverem maximam partem compositum, instituto multifario ejus examine, ipsemet deprehendi) naribus immittat. Seri a. hoc modo per nares atq; os effluentis facilem egresſionem non parum etiam adjuvat ductuum salivalium per oris diductionem facta apertura, musculorum lenis presſio, proniorque capitis situs, quomodo non fieri non potest, quin majori in copia, quàm alias fieri assolet, humores effluant. *CLUSIUS e Nicol. MANARDE in Simplic. Medic. ex Novo Orbe delat.* corticis cujusdam meminit, qui pulverisatus, & naribus inditus, idem præstat, eumque ob effectum *corticem rheumaticum* vocat, eumque ita describit: *Ex Peru mihi missus est crassus quidam cortex, quem vasta ex arbore ulmo simili, cùm amplitudine, tùm forma, detractum ferunt: nascitur ad ripas fluminis cujusdam viginti quinque leucis a Lima distantis, nec alibi in India reperitur. Indi in capitis defluxionibus, rheumatismis, aut alioqui corporis gravedine laborantes, hujus arboris corticem in tenuisſimum pulverem comminuunt, & naribus imponunt; humores insigniter educit, qua ratione liberantur; quod verum esse ipsi experti sumus.* Hæc ille. Quod verò educta materia adeo tenax observetur, ut extendi queat, inde est, quod corpus egressa, aerique nunc frigidiori exposita, particulæ calidæ ac volatiliores aufugerint, solasque gelatino-

sas & salinas post se reliquerint. Cur autem noster æger, multâ licet ablatâ pituitâ, nullum plane senserit allevamentum, nemo miretur; causa enim mali præsentis non fuit remota, qua alias imminutâ & ablatâ effectus quoque imminuitur atque cessare observatur.

XIII.

Peniculi applicationem deterioris hujus conditionis veram fuisse causam, quis non intelligit atque evidenter videt? major enim fibrarum ad crispaturam jamjam aptarum irritatio, contractio atque contorsio, fuit oborta, quæ, iisdem non statim in pristinam suam sedem delatis, successive confirmata atque consolidata fuit. Unde & aliter evenire non potuerit, quam ut hac ex causa, accedente simul partium corporis contabescentia & flacciditate, & solidorum & demum liquidorum deglutitio non rite processerit, eaque sensim sensimque difficilior reddita, imo tandem planè ægro denegata, fuerit.

XIV.

Hujus phænomeni rationem clarissime exponunt *phænomen 16 & 17*. Oesophago enim contorto, principium versus solito tenuiori, graciliori, & accedente simul tam parva ejus apertura, non potuerunt non regurgitare liquores paulò liberius absorpti.

XV.

Causa hujus phænomeni plana est; qualis enim nutritio, talis corporis habitus, & virium quoque constitutio.

XVI. & XVII.

Hic primò videmus usum insignem, quem cadaverum sectio, a nullo practicorum, præcipue occasione ad eandem instituendam affulgente, negligenda, sed omni studio atque persuasione quærenda, arti nostræ salutarem præstat, cum per eum tanta detegantur, quæ & famæ & vitæ & causarum perscrutationi, & medelæ hujus vel illius mali, alio tempore egregie consulere observantur. Contorsio oesophagi ab irritatione & contractione fibrarum a remediis anteà acrioribus, ad pituitam imaginariam incidendam acceptis, maxime verò â violentia peniculi, fuit excitata atque exorta. Tenuitas & gracilitas inconsueta, nec non apertura solito longe minor & durior, a fibrarum nimia in se strictura ortum duxerunt. Cujus rei veritatem in fune videmus; hujus enim fila, quo laxius sibi invicem incumbunt, eo crassior ille; quo vero arctius inter se cohærent, eo etiam gracilior, tenuior atque durior, observantur.

XIIX.

Cum polypus noſter figuram habuerit vermiformem, cur non contiguus, ſed per medium diviſus, fuerit obſervatus, & undenam ſuas acceperit pedes, res quidem explicatu adeo facilis non eſt; cum ejusmodi excreſcentiarum intus latentium generatio viſum noſtrum ſubterfugiat, quo itaque minus debito modo attendere queamus: interim tamen ſequentem in modum ejus generationem factam fuiſſe, mihi concipio. Quamprimum pulvis ſternutatorius per fortem inſpirationem in gulam fuit delatus, eam non in uno, ſed diverſis in locis, (en diviſionis originem!) ob tunicæ, præcipue hoc in ſubjecto, teneritudinem & mollitiem, ſuamque nimiam acrimoniam, ſtatim corroſione aggreſſus eſt, unde etiam momentaneus dolor urens, tusſis frequens ac moleſta, læſionem adhuc multum exaſperans, & denique ſputum cruentum. Hanc gravem œſophagi læſionem, extemplo pulveris asſumptionem inſecutam, ſtatim, ut intellectu facile eſt, excepit humorum viſcidorum & acriorum affluxus, qui extra ſua vaſcula delati, in coagulum pedetentim abierunt fibrilloſo-carneum, quod, propter continuo ipſi accedens nutrimentum, ſenſim ſenſimque in hanc notabilem, partim ob gulæ configurationem, partim etiam ob humores deorſum fluentes, inque ſuo progreſſu hederæ arboreæ in modum radices ſpargentes, Striræ inſtar, excreviſſe videtur, molem elongatam pedibus donatam. Unde quoque cauſam videmus figuræ vermiformis, quam non parum, ut probabile eſt, adjuvit alimentorum, licet poſtmodum imminuta, deglutitio. Ab his enim verſus inferiora excreſcentia hæc ſæpius preſſa effectum fuit, quo non in corpus globoſum aut latum, ſed longum atque teres, lumbrici crasſioris faciem repræſentans, fuerit commutata. Vellet quis aſſerere, radices noſtri polypi uno eodemque tempore ſtatim poſt factam multiplicem œſophagi læſionem fuiſſe exortas, ego ipſi non valde repugnarem, cum non adeo improbabile videatur, ex læſione hac, diverſis in locis facta, humores egreſſos, interjectis his intervallis, demum coaluiſſe; & ſic quoque ratio aliqua..., & earum ordinis & brevitatis, dari poteſt. Interim ita conjicere liceat, donec quis probabiliora afferat.

XIX.

Materiæ cruentæ particula, quæ ad polypi caput adhæſit, unde eo devenerit, difficile ſcrutatu non eſt, modo hactenus dicta ſi conſideremus, & *phænomenon duodecimum* præcipue perpendamus.

XX.

Quod adeo mollis polypus hic fuerit obſervatus atque pallidus, nulla alia fuit cauſa, quam quod per tres, & longius adhuc, dies cadaver jacuerit, indeque poſtea utique aliter evenire non potuerit, quam quo ſubſtantia atque color alterati mutatique fuerint.

Quæſtio I, II & III.

Quæſtiones haſce non protuliſſem, niſi extitiſſent, qui mihi easdem enodandas propoſuiſſent. Ne itaque & hi putent, ſingulare quid in re & arte fundatum ſe ſcire atque de ...ac de vero, opinari, ad eas breviter tamen, daturus ſum reſponſionem. Ad *primam* ...ur quod ſpectat, reſpondeo negando, ideo, quod a prioribus annis usque ad initium ...us mali deglutitionis impedimentum non perceperit, quod tamen fieri debuiſſet, ſi ...ypus hic hæreditarius fuiſſet, dubioque procul iſte, cum ejusmodi excreſcentiæ per...io creſcant, ægrum multo citius e vita ſuſtuliſſet. Exorta fuit autem inde hæc de malo ...editario imaginario opinio, quod ex defuncti cognatis non nemo aliquando dixerit, ...rem & aviam demortui itidem aliquoties ex deglutitione difficili laboraſſe. Quis verò ...fundamentum admodum eſſe lubricum non videt? *Secundam* quod concernit, cano... æger in mentem utique revocare debuiſſet notiſſimum: Principiis obſta, ſero me-

di-

dicana paratur. In principio enim, dolore adhuc ſputoque ſanguinis durante, remediorum convenientium apparatus malo opponi, ſicque ejus incremento apex forte poni potuiſſet. Tertio, quod plane hoc fuerit impoſſibile, quæcunque etiam fingantur inſtrumenta & encheiriſes, ἀδυναμία adfuit curandi malum. Primo enim manibus pars affecta tractari non potuit, & quis polypum hîc quæſivit? deinde, ſi etiam hic a ſede ſua vi quadam inſtrumentali deturbatus & avulſus fuiſſet, quis hæmorrhagiam, quæ ſine dubio hanc operationem periculoſiſſimam fuiſſet inſecutura, compeſcere, & pro ſymptomatibus periculoſis inde non exoriturus, vel pro non amplius futura ejus germinatione, ſpondere voluiſſet?

Sed properandum eſt ad finem, circa quam hac occaſione varia curioſa, & Phyſica & Moralia, ut: Symbola, Emblemata atque Proverbia, de hocce polypo, a quo, ut ſupra monitum fuit, malum præſens accepiſſe dicitur, proferri poſſent. Cum vero id nimis longum foret, adeat, qui velit, *Geſnerum*, *Ulyſſ. Aldrovandum*, *Mercklinum*. *Franzii Hiſtor. Animal. Tract. III. c. 6. p. m 686.* *CAMERARII Emblemata* *PICINELLI Mundum Symbolicum*, *PIERII Hieroglyphica*, *ERASMI Adagia* &c. ubi abunde deſiderium explere poterit ſuum. Ne tamen vero & hac in parte plane ἀσύμβολος diſcedam, præſens noſter polypus œſophageus, vel voluptatis nocivæ, vel hominis malevoli, ſub ſinceræ amicitiæ larva, alterius detrimentum quærentis, imago eſſe poteſt, cum Epigraphe: *Amplectitur, ut Strangulet!* Interea Lectorem Benevolum, hactenus prolata ut æque bonique conſulere velit, peramanter peto, Deoque Triuni Optimo Maximo decentiſſimas pro viribus conceſſis perſolvo grates, cui etiam,

A quo Principium rei dependet, in ipſo
Principium ut operis fuerat, ſic ſit quoque.

ἘΠΙΜΕΤΡΑ.

I.

A ſangvinis qualitate & corporis ſtructura Temperamenta & Mores dependent.

II.

Ingeniorum diverſitas a diverſa cerebti fabrica ejusque conſtitutione proficiſcitur.

III.

Medicus Moraliſta multo facilius feliciusque depellit morbos, quam alius hac doctrin[a] deſtitutus.

IV.

Qui animam rationalem pro nulla ſubſtantia, ſed mera potentia, ex organorum machin[æ] humanæ combinatione reſultante habent, & ſcripturæ Sacræ & ſanæ ratio[ni] contradicunt.

V.

Hypericum fugare dæmones malos, ſpectra, veneficas & ſagas, fabulis annumerandu[m] eſt anilibus.

VI.

Phyſiognomia non rejicienda, ſed tantum a ſuperſtitione purganda eſt.

ERRATA.

Pag. 4. lin. 21. *dele* punctum. p. 8. l. 17 pro materie. *lege* materiæ, p. 9. l. 19. pro F[...] *lege* Foëſi, item l. 24. pro ſubteri fugentia *lege* ſubterfugientia. p. 11. l. 4. poſt Æn[...] *inſere* punctum. p. 15. l. 5. pro hac *lege* hæc, p. 18. l. 30. pro infinira *lege* infinita, p. 19[...] 15. pro quandam *lege* quadam. item l. 23. poſt l. a. *inſere* p., p. 20. l. 25. pro natibus *l*[*ege*] naribus, p. 22. l. 18. pro afferemus *lege* aſſeremus, p. 24. l. 16. pro ſi *lege* ſi.